

Books Reviews

การจัดการเชิงพุทธ 5 G MONASTERY MANAGEMENT

พระสุธีวีรบัณฑิต (ไชว้ ทสฺสนีโย),ดร. | Phra Sutheevirabundith*
พระอุดมสิทธินายก (กำพล คุณงกโร),ผศ.ดร. | Phra domsitthinayok*
พระมหาสุนันท์ สุนนฺโท,ดร. | Phramaha Sunun Sunundho*
พระมหากฤษฏา กิตติโสภโณ,ผศ.ดร. | Phramaha Krisada Kittisophano*
ดร.ประเสริฐ ธิลาว | Prasert Thiloa*
ดร.พงษ์พัฒน์ จิตตานุรักษ์ | Phongphat Chittanuruk*
ผศ.ดร.รัฐพล เย็นใจมา | Rattapol Yenjaiima*

เรื่อง : การจัดการเชิงพุทธ 5 G Monastery Management

ผู้เขียน : บุญถิ่น ดอกโสน & อภรณ์รัตน์ เลิศไธรอด

สำนักพิมพ์ : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ปีที่พิมพ์ : พฤษภาคม 2562 จำนวน 246 หน้า

“...วัด คือ ศูนย์กลางในการเผยแผ่หลักธรรมคำสอนของพุทธองค์ การจะทำวัดให้เป็นศูนย์กลางนั้น เจ้าอาวาสวัดต้องเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณแห่งศีลธรรมความดีงาม เป็นผู้ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย นำชาวบ้านชุมชนเข้าใจหลักธรรมคำสอนของพุทธองค์...”

* Department of Political science, Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

บทคัดย่อ

หนังสือ “การจัดการเชิงพุทธ 5 G” โดย ศ.ดร.บุญทัน ดอกไธสง และคณะ ที่ได้เรียบเรียงถ่ายทอดจากประสบการณ์และนำเสนออย่างเป็นระบบ ผ่านแนวคิดที่สุดยอดเยี่ยมแห่งปราชญ์พระพุทธเจ้า เจ้าอาวาสรูปแรกในโลก คือการมีปัญญา ความรู้ ความบริสุทธิ์ พร้อมนำไปสู่การปกครอง บริหารอย่างมีธรรมาภิบาล เน้นการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ เป็นนวัตกรรมทางการบริหาร และสามารถนำมาใช้ประยุกต์ในสถานการณ์ปัจจุบันตามชื่อของหนังสือ “การจัดการเชิงพุทธ 5 G Monastery Management” ได้ ทั้งนี้เป้าหมายของการบริหารตามหลักคิด แนวปฏิบัติ ให้เป็นความรู้ ความจริง และความสุจริตตามแนวทางพระพุทธศาสนาต่อไป

คำสำคัญ : การจัดการเชิงพุทธ,การบริหารวัด,เจ้าอาวาสรูปแรกในโลก

1. คำนำ

หนังสือ “การจัดการเชิงพุทธ 5 G Monastery Management” เรียบเรียงโดย ศ.ดร.บุญทัน ดอกไธสง และคณะ เป็นหนังสืออีกเล่มที่จัดพิมพ์ขึ้น เพื่อเป็นอนุสรณ์ในโอกาสครบรอบ 80 ปี เมื่อวันที่ 17 มิถุนายน 2562 ของผู้เป็นเจ้าของหนังสือ ที่ว่า “...พุทธศาสนาจะอยู่คู่กับสังคมไทย ไปตราบนานเท่านานขึ้นอยู่กับวัดและชาวบ้าน การทำหน้าที่ของเจ้าอาวาสภิกษุสามเณรต้องน้อมนำคำสั่งสอนของพุทธองค์ไปปฏิบัติ พัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางเผยแผ่หลักพุทธธรรมพัฒนาสังคม ชุมชนที่เปี่ยมด้วยคุณความดี เศรษฐกิจแบบสัจมาอาชีวะ และสิ่งแวดล้อมที่ร่มรื่นเหมาะแก่การปฏิบัติธรรม...” การสะท้อนคิดนี้เกิดขึ้นภายใต้สถานการณ์ของโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง จนทำให้ทุกอย่างจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลง ปรับตาม เพื่อการดำรงอยู่ในสถานการณ์อย่างใหม่ทั้งสิ้น ดังนั้นแนวคิดในเรื่องวัดพุทธศาสนาในประเทศไทยเป็นสิ่งที่ผู้เขียนพยายามเสนอว่า “...จากป่าเขาเฝ้าถ้ำจนถึงอารามหลวง พระมหานคร เป็นสถานที่บ่มเพาะคุณงามความดีเลิศและวัด หมายถึง การวัด Behavioral action พฤติกรรมแสดงออกทางใจ กาย วาจา ของแต่ละบุคคล (Mind measurement) เป็นเสาหลักวัฒนธรรมชาติไทย ที่ผู้ก้มดัดจิตใจคนไทยทุกระดับให้เป็นเครือญาติแห่งพุทธกัลยาณมิตรเพียงหนึ่งเดียวที่คงทนตลอด 950 ปีที่ยังคงเป็นมรดกเหลืออยู่เพื่อปกป้องความเป็นไทยของต้นตระกูลไทย...” ที่เสนอให้มีการธำรงความเป็นเสาหลักในการปลูกฝังจริยธรรม โดยมีวัดเป็นหลักชัยศูนย์กลางเพื่อสร้างเสริมความงาม ดีเลิศไว้ เพื่อเป็นสิ่งยึดปฏิบัติ และเป็นแกนกลางในการเชื่อมวัดกับชุมชนให้เกิดขึ้นร่วมกันภายใต้สถานการณ์อย่างใหม่ตามที่คุณเขียนนำเสนอ “ยุค 5 G” นอกจากนี้ผู้เขียนยังได้เสนอสะท้อนปัญหาว่า พระพุทธศาสนาในประเทศไทย ต้องพยายาม หรือปรับตัวเองเพื่อให้พ้นจากยุคของการเปลี่ยนผ่าน ดังที่ข้อความว่า

“...บัดนี้ พุทธสังฆะอาจจะถูกกำหนดให้เป็นแหล่งระเบิดกระสุนตก เพื่อพิสูจน์ว่าเป็น Myth (มึธ) เป็นนิยายโบราณหรือเป็น Spiritual science เป็นวิทยาศาสตร์แห่งจิตวิญญาณ เมื่อเป็นสังคมพหุและทุนนิยมหลงโลกจะมีสิ่งใดที่จะสามารถรักษาเยียวยาทำให้เกิดความสุขทางใจได้ พุทธบัญญัติและองค์กรพุทธสังฆะที่ฝาทะลุอำนาจมีดมา 2,600 ปี ชาวพุทธคิดอย่างไร จุดประสงค์หลักเพื่อรักษาพุทธธรรมอหิงสาพัฒนาจิตเพื่ออยู่ในโลกอย่างสันติ และออกจากโลกจนถึงที่สุดแห่งธรรม ถ้ายทอดเป็นสมบัติไว้เพื่อให้ลูกหลานจะหลีกเลี่ยงจากสภาพแห่งความรุนแรงทุกประเภท และเพื่อรักษาคุณภาพ (คือธรรม) ที่ถูกกระแทกกระทบ และทำลาย ดังนั้น วัฒนธรรมของมวลมนุษย์ ต้องแก้ปัญหาด้วยพุทธิปัญญา สัมมาทิฐิ มีความเห็นที่ถูกต้อง และเพื่อรักษาการปฏิบัติจิตใจตามเจ้าอาวาสองค์แรกของโลก คือ พุทธสมณโคดมที่สอนไว้ดีแล้ว เพื่อทำทนายชาวโลกให้มาพิสูจน์ทุกเมื่อทุกกาลเวลา...”

จากบทบันทึกที่ผู้เขียนนำเสนอ จึงเป็นประหนึ่งบทเปิดของหนังสือ เพื่อสะท้อนเจตนารมณ์ของการเขียน นำเสนอและจัดพิมพ์ ประหนึ่งพัฒนาหนังสือให้เป็น “คู่มือ” รองรับการเปลี่ยนแปลงตามแนวพุทธ ภายใต้แนวคิดทางพระพุทธศาสนาที่ว่า “ภิกษุทั้งหลาย บุคคลผู้พิจารณาเห็นประโยชน์ของตน สมควรแท้ เพื่อที่จะ ทำกิจของตนให้ถึงพร้อมด้วยความไม่ประมาท หรือว่า บุคคลผู้พิจารณาเห็นประโยชน์ ของผู้อื่น สมควรแท้ เพื่อที่จะทำกิจของผู้อื่นให้ถึงพร้อมด้วยความไม่ประมาท หรือ บุคคลผู้พิจารณาเห็นประโยชน์ทั้ง 2 ฝ่าย สมควรแท้ที่จะทำกิจของทั้ง 2 ฝ่าย ให้ถึงพร้อมด้วยความไม่ประมาท” (ส.นิ. [ไถย] 16/23/40) ที่หมายถึงต้องสร้างความพร้อมเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น หรือกำลังเกิดขึ้นภายใต้แนวคิด “อนิจจลักษณะ” พระพุทธศาสนา สอนให้ตระหนักรู้ ไม่ได้เพื่อให้กลัว หรือหวาดระแวงจนไม่กล้าจะทำอะไร แต่ให้เตรียมความพร้อมเพื่อรองรับสิ่งที่จะเกิดขึ้นอย่างเข้าใจ รู้ทัน รู้กัน รู้แก่ ให้เป็น “เทคนิค” หรือแนวทางการบริหารที่เป็นเลิศ ดังปรากฏในงานของ ธเนศ เกษศิลป์ พระมหาบุญศรี ญาณวุฑฺโฒ (วงศ์แก้ว). (2560 : 133-145) “การบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่โดยหลักบริหารเชิงพุทธศาสตร์- The Principle of Buddhist Administration for New Public Management” หรือในงานเรื่อง “พุทธวิธีการบริหารจัดการทางรัฐประศาสนศาสตร์ Buddhist Management in Public Administration” (พระเทพปริยัติเมธี, ผศ.ดร., 2556) ที่เสนอเป็นแนวคิดไว้ว่า “...การบริหารจัดการเป็นกระบวนการที่ผู้บริหารที่มีคุณลักษณะจักขุมา วิรูโร นิสสยสัมปันโน และการใช้อำนาจพิจารณาโครงสร้าง หน้าที่ และการปฏิบัติการตลอดจนทรัพยากรต่าง ๆ เช่น คน เงิน

วัตถุประสงค์ที่มีอยู่หรือคาดว่าจะมีการจัดการดำเนินงานของสถาบันหรือหน่วยงานนั้น ๆ ให้ดำเนินไปสู่จุดหมายที่ต้องการ...” อันสอดคล้องกับแนวคิดของ ศ.ดร.บุญทัน ดอกไธสง ในเรื่อง การศึกษาพัฒนาการของการเปลี่ยนผ่านอย่างเป็นระบบ แล้วใช้พุทธวิถีทางการจัดการตามแนวพุทธ หรือหลักการทางพระพุทธศาสนาใช้เป็นมาตรการหรือแนวทางในการบริหารจัดการ ซึ่งในการ แนะนำหนังสือจะได้นำมาแบ่งปันความคิด เพื่อความเข้าใจ พัฒนาไปเป็นความรู้องค์ความรู้ตามที ผู้เขียนได้นำเสนอต่อไป

2. หนังสือ การจัดการเชิงพุทธ 5 G ว่าอย่างไร ?

ในหนังสือมีรายละเอียดในภาพกว้าง ทั้งหมด 4 หมวด รวมทั้งหมด 26 บท แบ่งเป็น ลำดับ เรียบเรียงผ่านการเล่าเรื่อง ต่อกรณีศึกษาตัวอย่าง สะท้อนคิดภายใต้สถานการณ์อย่างใหม่ พร้อมยกหลัก ทฤษฎี มาประกอบเพื่อเชื่อมโยงให้เห็นว่าจะไปอย่างไรต่อ โดยมองไปที่การบริหารและการจัดการ ตามฐานคิดทางพระพุทธศาสนาเป็นสำคัญ ซึ่งจะได้มีการนำรายละเอียดบางส่วนมา สะท้อนภาพ ให้เห็นว่าผู้เขียนได้นำเสนอไว้ อย่างไรบ้าง ซึ่งจำแนกได้ คือ

หมวดที่ 1 การบริหารจัดการเชิงพุทธ หลักการ วิธีการ กระบวนการและกรณีตัวอย่าง

รายละเอียด	เนื้อหาแนะนำเสนอ
บทที่ 1 เจ้าอาวาสองค์ แรกของโลก หน้า 1-9	ผู้เขียนได้เสนอแนวคิดที่พระพุทธรูปเจ้าเป็นต้นแบบของเจ้าอาวาสรูปแรกในโลก ดังที่ผู้เขียนได้เสนอไว้ว่า “...เจ้าอาวาสแรกของโลกถ้าไม่เก่งจริง ไม่เป็นผู้นำจริงไม่มีคุณสมบัติจะ ปัญหา ไม่มีมหากรุณาธิคุณ ไม่มีบริสุทธิ์คุณ...ไม่อนุเคราะห์โลกสงเคราะห์จิตใจโลก ชาวโลกให้รักสันติ อหิงสา...” (น.1) ที่ผู้เขียนเสนอต่อไปว่าความโดดเด่นด้วยคุณความดีของเจ้าอาวาสรูปแรกคือพระพุทธรูปเจ้าเปรียบได้ “...น้ำฝนที่พรั่งพรูสู่ดินแดนนั้นทำให้... ให้ถึงซึ่งความร่มเย็นเป็นสุขยิ่งยั้งยืน...” ในบทนี้ผู้เขียนได้นำเสนอลักษณะของพระพุทธรูปเจ้าที่เป็นต้นแบบในเรื่องความเสียสละ เมตตา ด้วยปัญญาคุณ ความบริสุทธิ์ของความเป็นต้นแบบ เมื่อบุคคลเป็นต้นแบบเป็นผู้บริหารที่เป็นต้นแบบเสียแล้วดังพุทธพจน์ที่ว่า “ถยวาทิ ตถากาโร” พุทธอย่างไรทำอย่างนั้นได้ ความเป็นนักบริหารความเป็นเจ้าอาวาสต้นแบบจึงเกิดขึ้นด้วยแนวคิดนี้ ตามที่ผู้เขียนนำเสนอ
บทที่ 4 ปloomบวช การ ทำลาย พระพุทธศาสนา หน้า 33-35	ในบทนี้ผู้เขียนได้เสนอแนวคิดในเรื่องเอกลักษณ์ของพระพุทธศาสนาที่มองว่า “...ศาสนาพุทธเป็นศาสนาแห่งเมตตา...” และเปิดโอกาสให้คนทุกคนเข้าถึงศาสนาได้ โดยผู้เขียนสะท้อนคิดว่า กระบวนการคัดกรองสำคัญต่อการเลือกผู้เข้ามาสู่ศาสนา การที่ผู้บวชในคาบของคนปloomบวช โดยหวังลาภสักการะ หรือการได้ประโยชน์ที่ไม่เป็นไปตามครรลองตามหลักศาสนาถือว่าผิดบาป โดยคนในกลุ่มนี้จัดเป็นผู้ “ปloom” และมีผลเป็นการทำลาย

ความดีงามของพระพุทธศาสนาเสียเอง โดยท่านจำแนกเป็น (1) คนมั่งร่ำรวย ต้องการทำลายพระพุทธศาสนา (2) คนปลอมเข้ามาบวชแล้วเอาแบบอย่างของตัวเองไปทำลายขนบแบบแผนเดิมในพระพุทธศาสนาที่เรียกว่าสัทัมภ์ปฏิรูป หรือการทำลายพระพุทธศาสนา (3) คนบวชจริงใช้ชีวิตจริงแต่ไม่มั่นคงและกลายเป็นผู้ทำลายพระพุทธศาสนาเสียเอง ซึ่งในประเด็นนี้ผู้เขียนได้เสนอให้ชาวพุทธมีสติในการตรวจสอบอย่างรอบคอบเพื่อประโยชน์ต่อพระพุทธศาสนาโดยตรงดังประโยคที่ว่า “...ให้พี่น้องพุทธมาจะได้ตั้งสติว่าคนหมู่มากจะมีอำนาจในการป้องกันความชั่วร้ายอันเกิดจากคน 4 กลุ่ม (คนปลอมบวช)...”

บทที่ 5
พระสังฆาธิการกับการบริหารจัดการ
วัดยุคโลกาภิวัตน์
หน้า 37-45

ในบทนี้ ผู้เขียนได้เสนอแนวคิดในเรื่องการบริหารวัดภายใต้สถานการณ์อย่างใหม่ และสภาพของนวัตกรรมที่เกิดขึ้นจริงในปัจจุบัน ซึ่ง ศ.ดร.บุญทัน ดอกไธสง ได้เสนอแนวคิดในบทนี้ว่า “...**(1) วัดต้องมีการวางแผนงานของวัดอย่างเป็นระบบ โดยส่วนภูมิที่อยู่ของสงฆ์ นั้นต้องมีทั้งที่อยู่อาศัยและธรรมชาติต้องแบ่งเป็นสัดส่วนระหว่างพระกับแม่ชี หรือภิกษุณี (2) วัดต้องมีสนามที่ลูกหลานสามารถเข้ามาในบริเวณวัดและมาเล่นในสนามวัด อาจจะเป็นสนามแบดมินตัน ปิงปอง ของเด็กเล่น (3) วัดเป็นส่วนของศาลาวัดที่สะอาด สวยงาม และร่มรื่นและเย็นสบาย ทำอย่างไรที่ไม่ใช่แอร์แล้วเย็นสบาย (4) วัดเป็นโรงเรียนซึ่งมีตั้งแต่อนุบาลจนถึงมัธยม หรือวิชาชีพ ฯ..**” ผู้เขียนเสนอแผนโครงสร้างยุคใหม่ ดังนั้นการเตรียมความพร้อมพระภิกษุ สามเณร แม่ชี ภิกษุณี ให้มีความพร้อมด้วยวิชาการทางศาสนา นัยคือเพื่อการบริหารและจัดการให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุด

หมวดที่ 2 จุดอ่อน อุปสรรค การบริหารวัดเพื่อปกป้องปัจจุบันเจ้าอาวาสวัดบริหารวัดที่มีถิ่นอยู่ที่ใด

บทที่ 7
วัดในการเชื่อมโยง
กับชุมชน หน้า 57-64

ในบทนี้ผู้เขียนได้สะท้อนให้เห็นว่าวัดยังมีความสำคัญต่อชุมชน การเชื่อมระหว่างวัดกับชุมชนในแบบเครือข่ายเกื้อหนุนจะเป็นประโยชน์ต่อการบริหารจัดการกิจการพระพุทธศาสนาในองค์กรรวมได้ ดังที่ผู้เขียนเสนอว่า “...**การยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรม (Cultural Diversity) ได้มีมากขึ้น และการไหลบ่าทางวัฒนธรรมที่มีรูปลักษณะที่ต่างจากวัฒนธรรมดั้งเดิม ของคนหลากหลายเผ่าพันธุ์ ศาสนา ภาษา ท่ามกลางโครงสร้างของสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปและในท่ามกลางของยุคการปฏิวัติเทคโนโลยี (Disruptive Technology)....**” นัยยะของการยอมรับความหลากหลาย จะทำให้เกิดพลังในการอยู่ร่วมกันยอมรับความแตกต่างหลากหลาย

บทที่ 8
ผลกระทบในทางลบต่อพระพุทธศาสนา
หน้า 65-70

ในบทนี้ผู้เขียนมองความเสียหาย ผลด้านลบที่เกิดขึ้นกับพระพุทธศาสนาในด้านต่าง ๆ นับเป็นผลกระทบอันมีหลายรูปแบบ ซึ่งผู้เขียนได้เสนอให้เป็นแนวคิดในการป้องกันไว้ คือ “...**พี่น้องชาวพุทธ พระสงฆ์ ในทุกวัดทุกโบสถ์ทั่วประเทศ ทั่วโลก ท่านต้องประสานสัมพันธ์ สร้างองค์กรรองรับที่เข้มแข็ง เพื่อปกป้องคุ้มครองตนเองและเป็นอำนาจได้ที่แหลมคมทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม...พระศาสดาของชาวพุทธ ตรัสไว้ว่า “พวกเธอทั้งหลาย จงยังประโยชน์ตน ประโยชน์ท่าน ให้ถึงพร้อมด้วยความไม่ประมาทเถิด” ความไม่ประมาทนี่เองจะเป็นพลังกระแสได้กลับผลกระทบในทางลบต่อพุทธศาสนาใน**

	<p>ทุกด้าน...” แนวคิดที่ผู้เขียนเสนอในการสร้างผลกระทบต่อพระพุทธศาสนา คือความสามัคคี การมีสติ ไม่ประมาท จะเป็นหนทางในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นอันเป็นผลลัพท์ต่อพระพุทธศาสนาด้วย</p>
<p>บทที่ 9 ตัวแบบวัดที่เป็นเอกลักษณ์ในการพัฒนา อดีต – ปัจจุบัน หน้า 71-76</p>	<p>ผู้เขียนได้ยกวัดที่เป็นต้นแบบตั้งแต่ครั้งพุทธกาล ดังกรณีวัดเขตวันมหาวิหาร ที่เป็นศูนย์กลางในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและเป็นที่ประทับยาวนานที่สุดของวัดในครั้งพุทธกาล รวมทั้งวัดร่วมสมัยในปัจจุบัน อาทิวัดสวนโมกข์ วัดธรรมกาย วัดบวรนิเวศวิหาร เป็นต้น ทั้งหมดล้วนเป็นต้นแบบที่ประสบความสำเร็จในการบริหาร ที่ควรค่าแก่การถอดบทเรียนนำมาเป็นแบบอย่างทั้ง ทั้งการจัดการที่สอดคล้องกับพุทธกาล และในยุคสมัยของการเปลี่ยนผ่านเช่นในปัจจุบัน “...วัดธารน้ำไหล เป็นวัดที่ท่านพุทธทาสได้ไปอาศัยอยู่ในป่าธารน้ำไหลและอยู่ในป่านั้นอยู่องค์เดียวจนสามารถเป็นที่เลื่อมใสศรัทธาของประชาชนอย่างกว้างขวางเพราะอาศัยภูมิปัญญา...”</p>
	<p>หมวดที่ 3 การจัดระบบโครงสร้างการบริหาร การอยู่รอด ความเข้มแข็ง การมองอนาคต เพื่อทำทนายการตรวจสอบ จากพุทธมภาวะและมีใช้ชาวพุทธ</p>
<p>บทที่ 12 การนำหลักการบริหารไปสู่การปฏิบัติ หน้า 90-98</p>	<p>ผู้เขียนได้นำเสนอทฤษฎีทางการบริหารหลายแนวคิด ทั้งแนวคิดในการบริหารยุคเก่า การบริหารในยุคพัฒนาใหม่ ยุคการจัดการสมัยใหม่ และในยุคปัจจุบันระหว่าง ค.ศ.2011-2020 ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน จะแนวปฏิบัติที่ดี แต่ในเวลาเดียวกันผู้เขียนก็ไม่ให้ทิ้งหรือละเลยหลักการทางพระพุทธศาสนาอันเป็นหัวใจของการบริหารจัดการตามแนวพุทธที่ว่า “...พื้นฐานและสภาพปัญหาทั้งการบริหารภายในวัด ทั้งชุมชน รัฐบาล องค์กรของรัฐระดับสูง จะต้องทำหน้าที่โดยอ้างอิงหลักพระธรรมวินัยที่ถูกต้องและสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญที่เป็นประชาธิปไตย และเคารพในหลักมนุษยธรรมตามองค์การสหประชาชาติจะเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการแก้ไขปัญหาด้วยความไม่รุนแรง ด้วยผลอันเป็นคุณลักษณะของพุทธวิสัยเป็นสำคัญ...”</p>
<p>บทที่ 13 การจัดองค์กรปลอดภัยของพุทธศาสนา หน้า 99-109</p>	<p>ในบทนี้ผู้เขียนได้เสนอแนวคิดในเรื่องการวิเคราะห์สภาพรวมขององค์กร (SWOT) ประเมินศักยภาพองค์กร แล้วเสริมความเข้มแข็งตามข้อดี ข้อเด่นที่ปรากฏ ดังที่ผู้เขียนสะท้อนคิดถึงความอ่อนแอที่เกิดขึ้นกับองค์กรว่า “...ท่านต้องจัดองค์กรของท่านให้เข้มแข็งมีปากมีเสียง (กล้าพูด) และกล้าแสดงออก ร่วมมือกับชาวพุทธมภาวะทั่วประเทศว่า พุทธศาสนายูอยู่ในฐานะอะไรในแผ่นดินนี้ จะมีกฎหมายคุ้มครองพุทธศาสนา อย่างไร ศาสนาพุทธไม่สามารถประกาศเป็นศาสนาประจำชาติได้ เพราะรัฐธรรมนูญไม่กล้าเขียน เพราะกลัวแตกแยก...” ดังนั้นแนวคิดผู้เขียนจึงเสนอแนวคิดในเรื่อง “องค์กรที่เข้มแข็ง” พร้อมทั้ง “ปลอดภัย” เพื่อปลอดภัยจากการคุกคามทุณภัย ภายใต้อาณัติเข้มแข็งสามัคคี</p>
<p>บทที่ 14 ประกาศหลักความ</p>	<p>ในบทนี้ผู้เขียนเสนอแนวคิดเรื่องสัจจะ ความจริงตามหลักพระพุทธศาสนาจะเป็นแนวทางสำหรับการเสนอแนวทางที่แท้จริงให้ไปสู่เป้าหมายและอุดมคติในทางพระพุทธศาสนา ดังที่</p>

จริงในพุทธศาสนา หน้า 111-117	ผู้เขียนเสนอว่า “...พระพุทธเจ้าสอนปัญญา รู้แจ้ง รู้ชัด รู้จริง รู้จนสิ้นความสงสัย มากกว่าการหลอกล่อด้วยศรัทธา พระพุทธเจ้าไม่ใช่เอาอารมณ์มาชู่ เอาสวรรค์มาลอบ เพื่อลวงมนุษย์ทั้งโลกให้บิดตาเดินไปสู่วิถีแห่งความไม่รู้จักทิศทางที่กำลังทำอะไร จะไปไหน พระพุทธเจ้ามีแต่สอนว่าสอนตามหลักการในโอวาทปาฏิโมกข์ ซึ่งแสดงให้เห็นหัวใจของพระพุทธศาสนา...” แนวคิดในบทนี้เสนอให้ใช้ความจริงเพื่อยืนยันความจริงสู่ การปฏิบัติตามวิถีแห่งชาวพุทธ
บทที่ 15 กวาดลานวัด ปิด ถนน ป้องกันโจร ปล้นศาสนา หน้า 119-129	ในบทนี้ผู้เขียนเสนอที่ศนะว่า “...พระที่ออกไปบิณฑบาตและสามเณรและโยมที่มาใส่บาตรถูกจามหัวไปตาย 19 รูป ในประเทศไทย ในยุคโลกาภิวัตน์เมื่อเหตุเกิดขึ้นไม่มีปฏิกิริยาใด ๆ จากชาวพุทธไม่มีการสัมมนา ไม่มีการอธิบาย ตรงนี้กล่าวได้ว่า การป้องกันโจรปล้นศาสนา...” จากข้อความนี้แนวคิดในเรื่องป้องกัน และดูแลบริหารวัด เพื่อการจัดการในศาสนาผู้เขียนเสนอให้เกิดองค์กรแห่งความสามัคคี และเป็นเอกภาพเพื่อการป้องกัน “โจรมาเบียดเบียนศาสนา” ในนามของชาวพุทธ ต้องศึกษา พุทธคย ชี้แจง และทำความเข้าใจ รวมทั้งยืนยันเจตนารมณ์ของการไม่ใช้ความรุนแรง ไม่เบียดเบียนตามแนวพุทธ เพื่อให้เป็นกลไก ซึ่งมีความหมายเป็นการป้องกันภัยของพระพุทธศาสนาตามทัศนะของผู้เขียน
หมวด 4 พุทธยุทธศาสตร์เพื่อความยั่งยืนอยู่รอด ไม่ล่มสลายแบบอินเดีย แปลงพลังพุทธเป็นพลังชีวิต จิต วิญญาณ ทั้งสร้างสันติภาพองค์กรภายใน และส่งเสริมสันติภาพภายนอกช่วยสร้างโลกให้มีความสุข สงบ สว่าง สะอาดโดยสามารถอยู่ร่วมกับธรรมชาติอย่างสมดุล	
บทที่ 18 พระในวัดศตวรรษที่ 21 หน้า 143-146	ผู้เขียนเสนอในบทนี้ว่าพระรุ่นใหม่จะต้องหัวก้าวหน้า ดังที่ผู้เขียนเสนอว่า “...พระต้องเรียนทั้งปริยัติ ปฏิบัติ และปฏิเวธ ต้องเรียนทั้งคัมภีร์และวิปัสสนาธุระแน่นวิชาทั้งทางธรรมและทางโลก...” ในความหมายนี้ผู้เขียนได้เสนอแนวคิดในเรื่องพระสงฆ์รุ่นใหม่ต้องฉลาด รู้ และปฏิบัติทั้งในส่วนจริยาวัตรปฏิบัติตามแนวในพระพุทธศาสนา มีบุคลิกภาพที่ดีเป็น-มีทักษะ-สร้างทักษะในศตวรรษที่ 21 รักษาภาพลักษณ์ของนักบวชในพระพุทธศาสนา สร้างภาพพจน์ที่ดี คือทันสมัย แต่ใส่ใจกฎปฏิบัติตามหลักพระพุทธศาสนา “....พุทธบริษัทจะต้องถือคบเพลิงเดินนำหน้าออกจากกับดัก ในศตวรรษแห่งการเออาร์ดีเอาเปรียบอย่างรุนแรงให้ได้...”
บทที่ 19 นำยุทธศาสตร์ไปสู่ การปฏิบัติ หน้า 147-159	ในบทนี้ผู้เขียนเสนอแนวคิดในเรื่องการนำยุทธศาสตร์ไปสู่การปฏิบัติ โดยให้มุ่งเป้าไปยังเยาวชน คนหนุ่มสาว นักวิชาการ และประชาชนในครอบครัว ที่ผู้เขียนเชื่อว่า ยุทธศาสตร์ของความเป็นหุ้นส่วน จะเป็นช่องทางหรือแนวทางหลักในการนำหลักคิดแนวปฏิบัติไปสู่การปฏิบัติได้อย่างแท้จริง ดังที่ผู้เขียนเสนอว่า “....อุบาสก อุบาสิกาที่เป็นผู้สนับสนุนศาสนา เป็นผู้ถวายอามิสบูชา ผู้อุปการะวัด มีความเข้มแข็งระดับใดที่จะช่วยเป็นพลังขับเคลื่อนพุทธศาสนาในยุค 5 G...ได้ใช้แนวคิดวิถีพุทธต่อยอดแล้วสร้างหรือประดิษฐ์เป็นงานที่สามารถรับรู้การบริหารต่อชุมชนโลกได้...”

<p>บทที่ 20 พุทธยุทธศาสตร์ Buddha strategies ของ พุทธบริษัท หน้า 161-180</p>	<p>ในบทนี้ผู้เขียนเสนอว่า “...หลักคิดเพื่อกำหนดยุทธศาสตร์ที่ 1 (Strategy) พุทธยุทธศาสตร์ในอดีต วิสัยทัศน์+ยุทธศาสตร์+Program โครงการ+ Mission ภาระหน้าที่+ Unit of tasks หน่วยงาน ตลอดระยะเวลากว่า 2,600 ปี พุทธศาสนาได้ปฏิบัติโลก...” โดยแนวคิดที่เสนอผู้เขียนพยายามสะท้อนคิดว่า วิธีการ ผสมปฏิบัติ การจะทำให้พุทธศาสตร์เกิดขึ้นและกลายเป็นกลไกและเครื่องมือสำหรับขับเคลื่อนองค์กรแห่งความเป็นชาวพุทธได้ โดยรักษากลุ่มเก่า แสวงหากลุ่มใหม่สมาชิกใหม่เพิ่มขึ้น ให้เกิดความเข้มแข็งต่อองค์ของชาวพุทธในองค์กรรวม</p>
<p>บทที่ 24 ภาวะผู้นำการ บริหารสงฆ์ 211 หน้า 211-224</p>	<p>ในบทนี้เน้นภาวะการณำ แต่ในเวลาเดียวกันผู้นำในการบริหารสงฆ์จะมีแนวคิดหรือความรู้ความสามารถอย่างไร แต่ที่สำคัญคือการถือธรรม หรือเอาหลักของความถูกต้อง หลักธรรมมาภิบาลในศาสนามาเป็นเครื่องกำกับควบคุมย่อมจะเป็นประโยชน์ ดังที่ผู้เขียนได้เสนอเป็นแนวคิดไว้ว่า “...หลักโลกาธิปไตยถือความเห็นของประชาชนส่วนใหญ่ ส่วนระบบการปกครองที่ดีที่สุดคือธรรมาธิปไตย คือการถือธรรมเป็นใหญ่ แต่ธรรมาธิปไตยนั้นไม่อยู่ในระบอบที่มีโครงสร้างในการปกครองของรัฐบาล แต่ธรรมาธิปไตย จะเป็นแกนกลางเป็นหัวใจของการบริหารปกครองที่ดีที่สุดตามที่พระพุทธเจ้าได้ทรงตรัสไว้...” ดังนั้นในแนวคิดที่เกิดขึ้น ของการนำเสนอในบทนี้จึงสะท้อนคิดภายใต้เป้าหมายเพื่อส่งเสริมผู้นำ ภาวะผู้นำที่กล้าคิดกล้าทำ โดยถูกทำนองคลองธรรมด้วย</p>

จากที่ยกมาจะเห็นว่างานที่นำเสนอได้มีการนำเสนอเป็นลำดับ ทั้งหมด 4 หมวด รวมทั้งหมด 26 บท ดังที่เรียบเรียงนำเสนอตามตารางเป็นบางส่วน แต่ก็ให้เห็นภาพรวมของหนังสือเรื่องนี้ได้ โดยทั้งหมดสะท้อนถึงแนวคิดวิธีการในการบริหารเพื่อให้เป็นไปตามครรลองที่ควรเป็นตามสมัยกาลและกลไกทางศาสนาที่ไม่ทิ้งหลักการและหลักปฏิบัติในทางศาสนาได้ ซึ่งผู้เขียนได้ให้รายละเอียด แนวคิด กรณีศึกษา กรณีตัวอย่างที่ปรากฏอย่างชัดเจน โดยมีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมให้เกิดความรู้ตามกลไกของการบริหารตามชื่อหนังสือ ซึ่งผู้นามารีวิว ได้เลือกนำเสนอในประเด็นที่เห็นว่าสำคัญและเป็นประโยชน์ต่อการบริหารองค์ในภาพรวม ดังยกมาเป็นบทศึกษาด้านบนดังปรากฏ

3. ความเปลี่ยนแปลงเปลี่ยนผ่านกับสถานการณ์พร้อมรับ

จากหนังสือผู้เขียนพยายามนำเสนอว่าลักษณะพิเศษของพระพุทธศาสนา ทำให้พระพุทธศาสนามีแนวทางหรือท่าที ที่เน้นสันติ หรือวิธีการอันสันติ ไม่ทำร้ายมนุษย์ สัตว์ และธรรมชาติ เป็นศาสตร์แห่งการสร้างความสุขจากภายใน โดยในการเรียบเรียงนี้จะได้นำเสนอแนวคิดของผู้เขียน คือ ศ.ดร.บุญทัน ดอกไธสง ออกมาเป็นบทสรุปของหนังสือเล่มนี้ เพื่อยืนยันว่าโลกกำลังเปลี่ยนแปลง และในความเปลี่ยนแปลงนอกเหนือจาก “ตั้งรับ” ผู้เขียนเสนอให้ “พร้อมรับ” ต่อความเปลี่ยนแปลง ดังข้อความที่ปรากฏได้ว่า

“...เพราะมนุษย์โดยพื้นฐานเป็นกัลยาณมิตรกันทั่วโลก พบชะตากรรมเช่นเดียวกันทุกชั้นตอน จึงต้องแก้ไขปัญหาด้วยปัญญา ไม่ยอมรับความรุนแรงใดๆ ในการแก้ไขปัญหาลงโลก เมื่อโลกได้พัฒนาเทคโนโลยีเข้าสู่ยุคการใช้ปัญญาประดิษฐ์ Artificial intelligence (AI) Internet of things (IOTS) Virtual Reality โลกเสมือนจริง (VR). และการใช้หุ่นยนต์แทนแรงงานมนุษย์ Bots หรือ Robots รูป 3 มิติ หรือ 3M และอื่นๆ ซึ่งเรียกว่า Disruptive technology เทคโนโลยีเปลี่ยนโลก มีบทบาท มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมแสดงออกและการเรียนรู้ ซึ่งมีผลต่อทัศนคติและการเปลี่ยนแปลง การเชื่อมต่อสัมพันธ์เชิงพหุในทุกประเทศทั่วโลก โดยเชื่อมโยงเพื่อสร้างสรรค์และทำลายด้วยเทคโนโลยีเปลี่ยนโลกได้เกิดขึ้น แต่ธรรม คุณงามความดีไม่เปลี่ยนแปลง ในฐานะพุทธธรรมเป็นหลักชัยแห่งสันติภาพภายในและสันติภาพของโลกยังจะยืนหยัดอยู่ในอิทธิพลใดๆ ที่ปรับเปลี่ยนไปได้โดยวิธีใด ความสุขทางใจซึ่งเป็นความสำคัญของมนุษยชาติเฉกเช่น ออกซิเจน น้ำสะอาด แสงอาทิตย์ ทะเล และแผ่นดินฟ้า นำสันติธรรม เป็นวัฒนธรรมของชาติและของโลก มนุษย์ต้องพึ่งตนเองรวมตัวกันเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน มีเอกภาวะ มีศรัทธาต่อกัน ผูกพันกันด้วยภาษาและวัฒนธรรม อยู่ร่วมกันภายใต้พระจันทร์ ดวงตะวันเดียวกัน ภาษา สันติภาพ สันติธรรม พุทธได้เชื่อมโยงกับเพื่อนบ้านและโลกให้เป็นหนึ่งเดียวกัน เป็นเจตจำนงของพระสมณโคดม การไม่เบียดเบียนมนุษย์ สัตว์ ธรรมชาติ มีความรัก ความเมตตา ความปรารถนาดีต่อกัน ช่วยเหลือกัน ไว้วางใจกัน สิ่งนี้คือคุณค่าของโลก ซึ่งเชื่อมโยงด้วย อริยมรรค 8 และ พรหมวิหาร 4 คือ พื้นฐานหลักของจักรวาล ซึ่งเป็นหลักทฤษฎีของ Universal mind's science ซึ่งสอดประสานเข้ากับหลักวิทยาศาสตร์ ธรรมชาติ และ neuroscience วิทยาศาสตร์สาขาจิตประสาท...”

...เมื่อสังคมเปลี่ยนแปลงไปถ้าผู้นำทางการเมือง รัฐบาล ข้าราชการผู้ใหญ่ ทหาร ตำรวจ ดีเอสไอ ศาล และพุทธมามะกะถ้าไม่สามารถปกป้ององค์กรพุทธ วัฒนธรรมได้ ไม่มี

กฎหมายคุ้มครอง ไร้ความโปร่งใส กล่าวหา กล่าวต่อ เพราะโครงสร้างทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคมเชิงพหุ เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วและมีการแข่งขันกันเพื่อการ ได้เปรียบ เมื่อแต่ละฝ่ายมุ่งชัยชนะใช้ยุทธศาสตร์จรรวช้ำทวีป และระเบิดนิวเคลียร์ล้าง โลกขมขู่กัน และระบบสื่อสารสนเทศเปลี่ยนแปลงโดยเน้นผลประโยชน์ทางวัตถุนิยมท่วม ทับถมจิตใจ พร้อมทั้ง การแข่งขันรุนแรงขึ้น ถ้าคนต่างครัทธามีอำนาจรัฐ ถ้าขาดความเป็น ธรรมไม่ยอมรับความหลากหลายพุทธสังฆะจะสามารถยืนให้บริการชาติของตนและโลกได้ หรือไม่ ประวัติศาสตร์ได้ย้ำเตือนเราว่า ชาวพุทธถูกบุกกรุกเหยียบย่ำทำลายโดยวิธีรุนแรง ป่าเถื่อน ย่อมนำความหายนะแก่ครัทธาชนได้ ถ้าชาวพุทธมามะกะจะต้องเตรียมรักษา ตนเองให้อยู่ได้ในโลก เพื่ออนุเคราะห์มนุษยโลกให้ได้ เมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงใดๆ ซึ่งเกิด จากอคติจิตแล้วแสดงออกจากใจ กาย วาจา ปรากฏว่าเป็นสัญญาณแห่งความรุนแรงได้ ปรากฏให้เห็นเด่นชัดทั้งเป็นนามธรรมและรูปธรรม เป็นทั้งจากอวิชชาจากกลุ่มสังฆะเอง และอวิชชาจากปัจจัยภายนอก ซึ่งนับวันแต่จะทวีความรุนแรงจากความคิด จิต สู่การ ปฏิบัติ ดังนั้น ความรู้ การปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ การสงเคราะห์ประชาชน และมีองค์กร เข้มแข็ง มีพุทธปัญญาของพุทธมามะกะเท่านั้น คือ การสืบทอดความมั่นคงขององค์กรและ วัฒนธรรมชาติและโลก ในศตวรรษ 21 นี้ ถึงเวลาแล้วที่ทุกศาสนาจะมาร่วมใจ ร่วมแรง ช่วยกันสร้างสันติภาพให้แก่ชาวโลก ไม่ปล่อยให้ตัวอวิชชาคือเขาคือเรา ไม่ต้องไปให้ใครมา นับถือศาสนาของตน สอนชาวโลกให้มี *Cohibuschi* เพื่อปลดปล่อยทุกข์จากใจมนุษยชาติ เพื่อสร้างสันติภาพขึ้นในโลกยุคใหม่นี้...”

ข้อความที่ยกมา จึงเป็นประเด็นแนวคิด สะท้อนคิด เพื่อการปฏิบัติ หรือไปสู่การปฏิบัติ ด้วยเหตุผลว่าใด ๆ เกิดขึ้น เปลี่ยนแปลง อย่างต่อเนื่อง แต่สถานการณ์ของการเปลี่ยนแปลงนั้นสิ่งที่ ต้องเกิดขึ้น คือการรับรู้ และในการรับรู้ควรอย่างยิ่งที่จะต้องเข้าใจ ปรับตัว ปรับตาม และดำเนิน ตามเพื่อป้องกันความเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นอย่างเนิ่นช้า จนไม่กระทบกับวิถีการดำเนินชีวิต วิถีแห่ง ความเป็นมนุษย์ “พร้อมรับไม่ใช่ตั้งรับ” ซึ่งเชื่อว่าเป็นความคาดหวังและคาดคิดดังปรากฏใน หนังสือนี้นี้ และเชื่อว่าผู้เขียนก็คาดหวังอย่างนั้นด้วย ประโยคที่ยกมา จึงเป็นประเด็นประโยคจบและ บทสรุปของหนังสือตามเป้าหมายของการนำมาวิวในครั้งนี้อย่างเช่นกัน

4. บทสรุป

ประโยคทิ้งท้ายที่น่าสนใจ พร้อมทั้งเป็นประเด็นบทสรุปของหนังสือนี้นี้ ที่ผู้เขียนเสนอและ สะท้อนคิดออกมาว่า “...หนังสือเล่มนี้อาจจะต่างจากพระผู้ทรงศีลเขียน เป็นหนังสือที่บอกให้รู้ว่า พุทธสังฆะจะช่วยตนเอง องค์กรของตน ชาติและชาวโลกได้ด้วยวิธีใด แน่แน่นอนองค์กรใด ผู้ใด

ประเทศใด โลกใดที่อ่อนแอ ขาดภูมิปัญญา ขาดความมีเอกภาวะ ขาดองค์กรจัดการที่เข้มแข็ง ย่อมถูกฝังกลบ...” (บุญทัน ดอกโธสง, คำนำ) การสะท้อนคิดนั้นเกิดขึ้นภายใต้ เงื่อนไขของระบบคิดที่ว่า โด่ ๆ ในโลกล้วนเปลี่ยนแปลง และในความเปลี่ยนแปลงนั้น ได้ก่อให้เกิดการขับเคลื่อน ดังที่ ศ.ดร.บุญทัน ดอกโธสง ได้เสนอบ่อย ๆ ว่า ยุคของ Disruptive และผู้เขียน ศ.ดร.บุญทัน ดอกโธสง ในฐานะชาวพุทธ ก็ได้เสนอกระบวนการทัศน์ทางพระพุทธศาสนา “ฉลาด มีปัญญา รู้เท่าทัน มีสติ ไม่ประมาท พร้อมรับ” เพื่อรองรับความเปลี่ยนแปลงนั้น ดังที่พระพุทธเจ้าทรงตรัสปัจฉิมโอวาทที่ว่า “ภิกษุทั้งหลาย จงยังความไม่ประมาทให้ถึงพร้อมเถิด” ถ้าตีความและอธิบายเสริมพุทธพจน์ร่วมกับผู้เขียนหนังสือจะตีความได้ว่า ในความเปลี่ยนแปลงเป็นพลวัตอย่างต่อเนื่องเป็นเหตุปัจจัยสำคัญ และในความสำคัญนั้นจะต้องปรับเปลี่ยนตัวเองเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องตลอดเวลาของทุกระบบในโลกนี้ด้วยเช่นกัน

6. บันทึกท้ายเล่ม

ร่วมเป็นเจ้าของหนังสือ “รัฐศาสตร์เปลี่ยนโลก” (200) และ “การจัดการเชิงพุทธ 5G” (200) เพื่อนำรายได้จัดตั้งกองทุนสนับสนุนการศึกษาสงฆ์ “กองทุน ศ.ดร.บุญทัน ดอกโธสง” เพื่อพัฒนาสมาชิกในศาสนา สร้างสนับสนุนการศึกษาให้แก่ทรัพยากรมนุษย์สู่ศาสนทายาทในพระพุทธศาสนา ร่วมเป็นเจ้าของหนังสือและร่วมอุปถัมภ์ได้ที่ นายบุญทัน ดอกโธสง ธนาคารกรุงไทย สาขารัฐสภา เลขที่บัญชี 089-0-1600-1-5 หรือ ประสานโดยตรงที่ ศ.ดร.บุญทัน ดอกโธสง โทร.089-777-8241

Reference

- Boontun Dokthaisong and Others. (2019). *Buddhist Management 5G Monastery Management*. Ayutthaya : Mahachulalongkornrajavidyalaya University Press.
- Phra Theppariyatmethi, (2017). *Buddhist Management in Public Administration*. *Journal of Academic*. 3 (1) January-June 2017 : 1-10.
- Thanes Kasemsil, Phramahaboonmee Yanavuttho (Vongkeaw). (2019). The Principle of Buddhist Administration for New Public Management. *Mahamakut Graduate School Journal*, 15 (2) July-December 2019 : 133-145. Retrieved from <https://www.tci-thaijo.org/index.php/mgsj/article/view/177300>.